

1. Inledning

Det som är förbjudet utgör ofta en lockelse, också när det gäller språket. Ett exempel på det är svordomar och andra uttryck som berör tabubelagda områden och som vi till och från använder i situationer som vi tycker kräver något extra. Vissa svordomar, särskilt sådana som berör intima kroppsdelar och mänskligt avfall av olika slag är vi i regel litet försiktiga med. Men i grupper där vi känner oss trygga, eller i situationer där det är viktigt för oss att snabbt avreagera oss kan de komma väl till pass.

Denna uppsats handlar om svordomar ur ett kontrastivt perspektiv, med fokus på skillnader och likheter mellan det svenska språket och den svenska kulturen och det motsvarande makedonska. Jag själv är född och uppvuxen i Sverige, men är av makedonsk härkomst och talar både svenska och makedoniska flytande. Jag intresserar mig för frågan om hur skillnaderna mellan de två kulturerna och språken tar sig uttryck i okonventionellt språkbruk som t.ex. i kraftuttryck och svordomar av olika slag.

1.1 Syfte

Syftet med mitt arbete är att undersöka om det finns några större skillnader mellan makedonska och svenska svordomar och hur dessa skillnader i så fall tar sig uttryck i språklig form.

1.2 Tidigare forskning

Mig veterligen har ingen med vetenskapliga ambitioner tidigare undersökt makedonska svordomar eller kraftuttryck, men det finns en hel del internationell forskning som berör svordomar, kraftuttryck och allmänt fult språk, och om svenska svordomar finns ganska mycket skrivet. Exempel på sådan forskning är t.ex.

Lars-Gunnar Anderssons *Fult språk* (1987) och Magnus Ljungs *Svordomsboken* (2006). Ljung tar inte bara upp svenska svordomar utan sätter dem även i relation till andra språk, bl.a. slaviska språk dit makedoniskan hör. Den engelskspråkiga forskningen på området är omfattande. Till exempel kan nämnas Richard Doolings bok *Blue Streak* (1996) och Timothy Jays *Why we curse* (2000) som handlar om olika sociala faktorer bakom svordomsbruket. Doolings och Jays forskningsrön är viktiga för mitt arbete. En annan källa är Keith Allan och Kate Burridges bok *Forbidden Words* (2006) som särskilt uppmärksammas här i de avsnitt som rör sådant som anses göra ett ord fult.

1.3. Metod och metodreflektion

För att kunna ta reda på vad man svär om på svenska och vilka svordomar man använder på makedoniska har jag gjort en enkel enkätundersökning som har besvarats av 40 informanter. Enkäten skickades ut med e-post till informanterna (20 informanter med svenskt ursprung (grupp 1) och 20 med makedoniskt ursprung, men födda i Sverige (grupp 2). Informanterna är i åldern 20-30 år och jag har en viss kännedom om samtliga sedan tidigare. Informanterna med makedoniskt ursprung valdes ut eftersom jag på förhand visste att de är i daglig kontakt med det makedoniska språket och att de åker till Makedonien om somrarna. E-breven inleddes med en kort beskrivning av syftet med undersökningen och informanterna uppmanades att fylla i uppgifter om sin ålder och om sin nuvarande sysselsättning så som studier eller yrke.

Informanterna i grupp 1 fick svara på frågan om vilka svenska svordomar de själva använder och till Grupp 2 – informanterna som var födda i Makedonien – ställde jag motsvarande fråga rörande makedoniska svordomar. Jag var väl medveten om att vissa informanter skulle komma att känna ett visst obehag inför uppgiften att sätta svordomar på pränt, så jag

var noga med att försäkra dem om att orden som de uppgav endast skulle användas i forskningssyfte. För övrigt skulle full anonymitet råda. Dessutom informerades de om att undersökningen inte var någon kunskapstest utan att jag bara avsåg att samla information om de svordomar som informanterna själva uppgav att de använde till vardags. Att definiera begreppet svordom och bestämma vad som egentligen är en sådan är faktiskt ganska svårt, trots att de flesta av oss vet vad det är när vi hör en.

Alla har vi någon slags uppfattning om vad som är acceptabelt eller inte att säga, och vi är också medvetna om att det finns svordomar av olika kaliber, avsedda för olika situationer. I allmänhet uppfattas svordomar som negativa, normöverskridande kraftuttryck som vi från barnsben får höra att vi ska undvika, men i vissa sammanhang, som t.ex. vid plötslig smärta kan de till nöds accepteras. Svordomar betraktas i allmänhet som ”mer eller mindre tabubelagda uttryck som signalerar känslor som ilska, smärta, förvåning och förakt eller som används för att ge extra eftertryck åt vad talaren säger” (*Nationalencyklopedin*).

2. Kort bakgrund till svordomarna och svärandets historia

Det finns tecken som tyder på att svordomar användes redan i det gamla Egypten (Ljung 2006:12). En fras som ”Vid den härskare vars makt är större än döden” kunde när man var riktigt ilsken förvandlas till en svordom och på så sätt hjälpa till att vanhelga istället för att hedra härskarens namn. Detta sätt att svära på blev också en dominerande i antikens Grekland och Rom där det förekom uttryck som till exempel ”Vid Zeus” och ”Vid Hercules” och som i de kristna samhällena så småningom blev till ”Vid Gud” (ibid.). Att svära vid högre väsen, speciellt

vid Gud och Jesus sågs under medeltiden med ogillande av prästerna, och absolut förbjudet var det att missbruka Guds namn och gjorde man det kunde man straffas. Uppfattningen om att Guds namn inte fick vanhelgas lämnade även spår i lagstiftningen eftersom det kunde tolkas som en avvikelse från den kristna läran (Ljung 2006:20). Vanhelgande av Guds namn behandlades som kätteri och påföljden för detta brott var inte sällan dödsstraff. Svärande bestraffades på olika sätt runt om i Europa men med åren kom man att ändra straffsatsen från dödstraff till tillrättavisning, böter och ibland även till bannlysning från den sociala och kyrkliga gemenskapen (ibid.). Andersson (2004: 95) påpekar att ungefär vid tiden för när reformationen kom till Sverige började de onda makterna förekomma i svordomsbruket i formerna som till exempel 'fan', 'satan', 'djävul' och 'helvetet', bredvid de himmelska och katolska svordomarna. I och med dessa nya ord ökade svärandet, och det var också dessa religiösa svordomar som blev de dominerande.

Synen på vilka ord som kunde användas som svordomar förändrades med tiden och vid sidan av de religiösa orden förekommer så småningom även ord för vissa sexuella aktiviteter och för speciella kroppsdelar. När den svenska borgarklassen uppstod, med andra värderingar än vanliga bönder och arbetare, och med en stark motvilja mot deras folkliga ord, använde man istället förfinade och mer vårdande ord för dessa kroppsdelar liksom för sexuella aktiviteter. Avsikten var förstås att markera ett avstånd mellan de två samhällsklasserna. Åsikter om vad som ansågs vara ovårdat respektive vårdat språk uppstod och de ord som betraktades som "fula" av borgerligheten fick en negativ stämpel och tabubelagdes.

2.1. Fint, fult och tabu i språk

Vad vårdat språkbruk är visar sig vara lika invecklat att definiera som att avgöra vad som är fult språk, men om ett ord ska

betraktas som fult så måste åtminstone några människor – och inte alltför få – reagera på det och i många fall kan endast en definition ges till vad som är fint när motsatsen har beskrivits, påpekar Lars-Gunnar Andersson (2004:47). Generellt sett är dock sådant som anses vara fult eller tabu i språket också det som är tabustämplat och "förbjudet" att beröra i samhället. Därför är många kraftfulla svordomar av könsords- och avföringskaraktär (Andersson, 2004:23). "The phrase taboo language commonly refers to language that is a breach of etiquette because it contains so-called 'dirty words' " (Allan & Burrige 2006:40), är en annan definition av vad fult språk är. Det finns också andra språkliga fenomen än de som berör tabubelagda områden som kan betraktas som fula . Många anser till exempel att småord i språket som *va* eller *ba* är fula, även om toleransen inför dem varierar mellan olika individer.

Kotsinas (2003) menar att omgivningens värderingar styr vårt sätt att avgöra var som är fult och fint och vad som kan sägas eller inte sägas, och bruket av dessa små ord uppfattas ofta som "jobbigt" (Kotsinas, 2003:109). Richard Dooling påpekar att oavsett argumentet att ord bara är luft som passerar genom våra läppar och skapar ljud, finns i alla samhällen åtminstone några ord som man officiellt inte vill befatta sig med och som man ser som skrämmande och fula men också spännande att använda. Den som använder fula ord betraktas som lika oren som det som ordet betecknar (Dooling, 1996:42). Den som är "ful i mun" uttrycker sig alltså inte på ett acceptabelt sätt och förknippas ofta med "låg moral" (Einarsson 2004:120). Dooling påpekar dock att innebörden i en svordom inte alltid behöver tolkas bokstavligen, utan hävdar att

dirty-word users don't much care about the technical meaning of the words they use, any more than a delinquent cares what kind of rock he is throwing through the windshield of his neighbor's car..." (Dooling, 1996:40)

För de flesta svordomsanvändarna ligger alltså inte det fula i ordets innebörd utan i de attityder som de ger uttryck för.

Många fula ord kan användas som interjektioner, som till exempel *skit!* Med detta ord refereras oftast inte till avföring bokstavligen utan man säger ordet för att ge uttryck åt de egna känslorna i ögonblicket. Sådana ord kan även förekomma som positiva, som i konstellationen "hunden är *skitsöt*" och då som rent förstärkningsprefix. Kotsinas (2003:106) påpekar att vad som är fult eller fint i språket inte enbart bestäms av vad ett ord betyder eller hur det är bildat, utan också av vem användaren är och i vilket socialt sammanhang det används. Andersson (2004:47) påpekar att ett ord är ett språkligt tecken som har två sidor – en uttryckssida (formen) och en innehållssida (betydelsen), och när vi hör ett ord kan vi reagera på ett av dessa eller båda två samtidigt. Hör vi ett fult ord skapar vi en förbindelse till det bestämda innehållet men vi reagerar även på fulheten som ordet avlämnar (Andersson, 2004:47). Dooling anser dock att man inte bör säga *skit* i officiella sammanhang, trots möjligheten för ordet att användas som ett tryck för en åsikt, för ordet är fult och påminner helt enkelt för mycket om avföring (Dooling, 1996:129).

Att svordomar betraktas som kraftuttryck beror på att orden behandlar tabubelagda ämnen, men precis som med andra saker i livet kan även användningen av svordomar slitas ner med tiden och förlora förmågan att chockera (Ljung 2004:78). Känslan av att det är fult att svära finns dock kvar djupt inom oss och många av oss kan fortfarande tycka att det är obehagligt att svära. Situationen och sällskapet vi befinner oss i påverkar naturligtvis detta. I situationer när det är olämpligt att svära men behovet av att göra det är påtagligt, finns s.k. eufemismer att ta till. En eufemism är en förskönande omskrivning av ett kraftuttryck som i regel inte har samma chockerande effekt på omgivningen. Exempel på eufemisering är när svordomar som *fan* blir *fasen* och *jävlar* blir *jädrans* som är vanligt förekommande uttryck

(Einarsson, 2004:121). Eufemismerna är alltså "snälla ord" som endast påminner oss om de fula och tabubelagda svordomarna vi inte får eller bör uttala. Men även när man använder en eufemism i en situation som t.ex. *fasen*, kan ordet få oss att tänka på *fan*. Dooling (1996:46) menar att även när man använder den eufemistiska formen "stirrar den oss ändå rakt i ansiktet och påminner oss om att ordet är fult och inte får sägas". Den grundläggande betydelsen finns där och försvinner egentligen aldrig (ibid.).

2.2. Varför svär man?

Det kan finnas olika anledningar till att man någon gång vill svära, och dessa varierar utifrån den situation som man för tillfället befinner sig i. Lars-Gunnar Andersson (2004:110) delar in motiven i tre huvudkategorier:

1. Psykologiska (individrelaterade) motiv
2. Sociala (grupprelaterade) motiv
3. Språkliga motiv

Den första kategorin av svordomar ger utlopp för känslor i den rådande situationen när man till exempel slår sig på tummen eller om något dyrbart har gått i sönder. Känslor av till exempel ilska, smärta eller besvikelse släpps nästan automatiskt ut i form av svordomar som *fan*, *djävlar* och *helvete*, även om dessa svordomar kanske aldrig förekommit i det egna språkbruket tidigare. Typiskt för svenska språket är att åberopa religiösa fenomen när man svär i sådana sammanhang och de religiösa svordomarna tillhör också våra vanligaste svordomstyper (Ljung, 2006:43). Många anser till och med att sådana svordomar är nödvändiga, som t.ex. Jay (2000:11) som menar att "a language without emotions is no more normal than a person without emotions". Hypotesen är alltså att svordomar behövs för att

”lätta på trycket” och för att man ska få avreagera sig, och många individer har också overseende med svordomar vid sådana tillfällen (Andersson, 2004:111). Även större eller mindre irritationsmoment kan ibland motivera en svordom och hjälpa individen att må bättre för stunden.

2.2.1. Att vara tuff och visa grupptillhörighet

De sociala motiven till att svära är inte att avreagera sig eller att uttrycka känslor utan svordomarna är då vanligtvis frambringade med avsikt, och det är i regel mer än en person som är inblandad. Det första sociala motivet är att man vill visa sig tuff inför andra genom att svära (Andersson, 2004:113–121). Svordomarna kan användas för att chockera omgivningen eller för att väcka uppmärksamhet i en särskild situation som t.ex. i klassrummet eller på en släkträff. En särskild drivkraft att våga yttra sig på det sättet kan då vara att man betraktar det som en personlig utmaning. Ett annat socialt motiv för att svära är att markera den egna grupptillhörigheten, men lika ofta som svordomar kan användas för att visa grupptillhörighet kan de användas för att utestänga någon från gruppen eller från sammanhanget. Då kan man ta till svordomar eller yttra andra elakheter som är ”delvis sanna” om andra personen som t.ex. att anspela på något negativt eller mindre smickrande för en individ som man vill peka ut (se t.ex. Andersson 2004:116).

Man kan också svära för att visa särskild vänskap eller avspändhet i förhållande till någon annan, men risken att man missförstås av utomstående är då ganska stor. Detta exemplifieras hos Andersson (2004:118) med personen som tilltalar sin bästa vän med ”jävla svartskalle” vilket får utomstående personer att reagera mycket negativt. I en sådan situation är det dock inte vad man säger som är poängen utan hur man säger det, för det är framförallt tonfallet som avslöjar om något är på skoj eller om det är allvarligt menat (Ibid.).

Bruket av svordomar kan också motiveras utifrån det faktum att det finns olika sätt att uttrycka sig på i olika sammanhang, med undantag för situationer som dop, bröllop och dylikt som kräver ett särskilt språkbruk. För de mer vardagliga sammanhangen finns en mängd uttrycksätt, och lika acceptabelt som det är att säga "det var en fin tröja" är det att säga "det var en jävligt fin tröja", under förutsättning att den andre personen vet att "jävligt" inte handlar om tröjan utan om att den är fin. Alla har dock inte samma inställning till svordomar. Används det för många svordomar i vardagsspråket är risken stor att de även används omedvetet i andra samtal och i situationer med personer som inte har överseende med ett sådant språkbruk.

Vad man säger och vilka svordomar man använder är kontextberoende och inga ord/svordomar kan egentligen sägas vara bra eller dåliga innan de sätts i ett sammanhang. Det är först då man märker om de är passande eller förolämpande. Som talare har man den svåra uppgiften att själv bedöma när det är lämpligt att svära eller inte (Jay, 2000:148). Olika svordomar passar för olika talsituationer. Ibland kan de användas för att särskilt markera att man menar allvar med sin åsikt. Bruket av svordomar som kraftuttryck diskuteras hos Ljung (2006:84f) som påpekar att de inte alltid behöver uppfattas negativt utan att man ibland kan använda dem som citatmarkörer för att ge större tyngd åt innehållet i vad man säger. Jay (2002:11) påpekar att

Curse words are unique because they provide an emotional intensity to speech that noncurse words cannot achieve. Curse words have so much power that they become words that, once learned, must be suppressed in formal contexts.

Svordomar kan alltså vara mycket användbara när man uttrycker känslor, men man bör vara försiktig med dem i formella sammanhang då de kan uppfattas felaktigt.

2.3 Vad svär vi om?

I många av världens språk kan man kategorisera svordomarna utifrån olika bruksmotiv. Nedanstående indelning av olika svordomsmotiv är hämtat från Ljung (2006:64ff).

Det religiösa motivet. Svordomar med religiöst motiv finns i många språk, och de är t.ex. mycket vanliga i svenskan som vi tidigare har kunnat konstatera. Ljung (2006:64) påpekar att det tidigare fanns svordomar som *Herre Gud* och *Vår Herres död* som med tiden började förlora sin kraft och istället kom att ersättas av svordomar från andra sidan, dvs. *helvete*, *satan* och *förbannat* etc. Dessa svordomar är de dominerande idag (Ljung, 2006:64). I makedoniska språket förekommer svordomar med motiv från djävulen eller Gud inte i någon större skala men de förekommer i vissa fraser som t.ex. *Gospo da ne cuva* 'må Gud vaka över oss' samt *Ogan da te izgori* som syftar på skärselden hos djävulen och uttrycker en önskan om att förpassa personen i fråga dit.

Det skatologiska motivet till vilket de avföringsrelaterade svordomarna hör är vanligt i svenskan. Detta motiv genererar ord som t.ex. *skit*, *piss* och *röv*. Dessa ord förekommer inte enbart som svordomar utan även i former av utrop, skällsord och i förstärkningsprefix som t.ex. i *skitdum*, *skitäcklig*, *skitbra* etc. Det skatologiska motivet finns även i många andra språk, till exempel i engelskan i ord som *asshole* (Ljung, 2006:65). Enskilda ord inom denna kategori finns inte så många av i makedoniskan men några exempel som kan lyftas fram är *moclo* vilket betyder *sängvätare*, *smrdlo* för någon som luktar illa och *gnasen* som syftar på att någon är smutsig.

Könsorgansmotivet är ett vanligt svordomsmotiv. I svenska språket har vi exempel som *fitta* som tillmäle, men det finns också i många europeiska språk (Ljung, 2006:65f). I makedoniskan finns till exempel uttrycket *picka edna* 'din jävla fitta'.

Samlagsmotivet ger upphov till många varianter av t.ex. ordet *knulla*. Det kan förekomma i många olika konstellationer. *Knulla din mamma* är ett välkänt exempel. Detta motiv förekommer ofta tillsammans med ett eller flera andra motiv varav ett är just *mamma*-motivet. Denna mångfald är ett bevis på hur varierat samlagsmotivet egentligen är (Ljung, 2006:66f). I makedoniskan finns ett rikt utbud av samlagsrelaterade svordomar och kraftuttryck: *ke ti ja ebam majkata* 'jag ska knulla din mamma', *da ti go ebam plemeto* 'jag ska knulla din släkt' och *ebi se* 'knulla dig' är mycket vanliga uttryck.

Sodomimotivet anspelar bl.a. på analsex och förekommer i svordomsbruket i många olika språk. I svenskan finns uttrycket *jag ska knulla dig i röven* respektive *jag ska ta dig i arslet* som även kan anses höra till det skatologiska motivet. I engelskan finns uttrycket *up yours!* och i danskan *rend meg i røven!* I makedoniska språket finns inte särskilt många svordomar i denna kategori, men närstående uttryck som anspelar på analsex är *peder* 'bög'.

Mammamotivet rör sexuell tillgänglighet och svordomar med detta innehåll finns i många varianter i många språk, men är inte så påtagligt just i den svenska svordomsfloran. Däremot, påpekar Ljung (2006:68), är biologiskt ursprung och moderns ärbarhet mycket viktigt i många andra kulturer och det är därför ett mycket känsligt och kraftfullt motiv. I makedoniska förekommer mammamotivet ofta, och gärna tillsammans med samlagsmotivet. Svordomar som *da ti ja ebam majkata* 'jag ska knulla din mamma', *picka ti mater* 'din mammas fitta' och *mameto tvoje* 'din mamma' är vanligt förekommande. Uttryck som det antydande *din mamma* har inte använts särskilt länge i Sverige och är sannolikt en produkt av en nyare kulturell influens. Ett undantag var tidigare svordomar som knöt an till innebörden *horson* och som var ett av de vanligaste skällsorden i svenskan under 1400-talet men som förlorade i popularitet under 1500-talet

(Ljung, 2006:69f). En litet mindre kategori utgörs av svordomar med prostitutionsmotiv som t.ex. *hora* som fortfarande är vanligt i många europeiska språk.

2.4 Svordomar, förolämpningar och skällsord

Som konstaterades ovan svär man på olika sätt i olika kulturer men i de flesta språk finns uttryck som med ett gemensamt skulle kunna kategoriseras som "ovänliga uppmaningar". Det är t.ex. uppmaningar med vilka man till exempel kan be någon förflytta sig till en mindre behaglig plats. En vanlig sådan uppmaning i svenskan är frasen *dra åt helvete* och det finns ett antal omskrivningar varmed man kan uttrycka samma sak. Ett exempel, som anknyter till det skatologiska motivet, är eufemismen *ta dig i häcken* (Ljung, 2006:51). På makedoniska finns det olika varianter på detta tema men det vanligaste är uttrycket *idi u picku mater* (dra till din mammas fitta). *Ogan da te izgori* (må du brinna upp) och *odi ebise* (knulla dig själv), fungerar också bra. I många språk bygger dessa ovänliga uppmaningar på mammamotivet (man ber någon *gå och knulla sin mamma*), men mamman är också utbytbar mot systemen eller mot någon annan kvinnlig familjemedlem. Det är alltså mycket vanligt att svära på det sättet i till exempel spanska, ryska, grekiska, makedoniska och i många andra språk.

Även bland de stående förolämpningarna, det vill säga i en viss typ av "prefabricerade uttryck" (Ljung 2006:52 f.) är mammamotivet vanligt och handlar mest om vad mamman kan göra i olika situationer eller vad man kan göra med någon annans mamma (Ljung, 2006:53). Hit hör uttryck som *jag ska knulla din mamma, din mamma är en hora* och *du knullar din mamma*. Dessa uttryck existerar också i förkortad version där det räcker med att säga *din mamma* för att frambringa en reaktion hos den andre (Ibid.). Det är dock mycket sällsynt att någons pappa dyker upp i ett uttryck. Mamma-uttrycken har inte funnits i svenskan förrän

på senare år då de tagit sig in i språket i samband med inflytande från andra kulturer, men det är väl representerat hos ungdomar i invandrartäta områden (Ljung, 2006:52). Som vi sett ovan är dock mammamotivet vanligt förekommande i makedoniska förolämpningar.

2.5. Skällsord

Skällsord kallas de aggressiva ord som man riktar direkt till en annan person. *Din idiot, din tönt* eller *din dumme fan* är exempel på skällsord i svenskan (Ljung 2006:55). Rena skällsord finns även i makedoniska som *smotan eden* 'din idiot', *dosaden* 'jobbig person' och *drvo* 'träskalle'. Alla skällsord är inte tabubelagda men kan ändå vara starkt negativa. I kategorin svenska skällsord finns ord från andra kulturer. På väg in från engelskan är till exempel *motherfucker* 'mammaknullare' och *asshole* 'rövhål' och *dickhead* 'kukhuvud'. Gamla svenska ord som *hora, bög, kuk* och *fitta* har blivit allt mer vanliga som skällsord och därmed tappat en stor del av sin ursprungliga innebörd. Nu används de mer för att ge utlopp för känslor av ogillande. Dessa ord är dock fortfarande tabubelagda och anses vara mycket fula (Ljung, 2006:55).

Vissa ord har även börjat användas som förstärkande inslag när man t.ex. ger uttryck för ogillande. Istället för att säga att någon är tjatig säger man att personen ifråga är tjatig som *fan*. Svordomarna används då som utfyllnadsord. Andra vanliga, sådana emfatiska utfyllnadsuttryck är *jävla, fan, satans, skit* och *piss* som är mycket användbara (Ljung, 2006:57).

I makedoniskan får man fram den ogillande åsikten med ett tillägg av prefixet *mnogu* som betyder 'mycket'. 'Han är jobbig' blir då *mnogu dosaden*.

I det protestantiska Sverige, där moderskulten är obefintlig, har sexuella anspelningar på mödrar en liten effekt. Över huvud taget är de svenska svordomarna - fan, jävlar, satan, jösses, himmel, helvete - mer religiöst färgade än i många andra länder, där svordomarna domineras av sexuella kraftuttryck (Bellman i *GT* 1999).

2.6. Situationsbundna svordomar

Svordomar finns och kommer alltid finnas men alla svordomsvarianter kan inte användas i alla sammanhang. I vissa situationer har vissa svordomar god effekt, i andra inte.

I de situationer då man blir besviken eller slår sig, och när känslan av att skrika och uttrycka vad man känner för stunden är som starkast, är svordomseufemismer som *järnspikar* och *attans* typiskt uteslutna, påpekar Andersson (2004:99). De ger alltså inte den effekt som t.ex. *helvete*, *satan* och *fitta* skulle ha haft. Dessa svordomar kan betraktas som självständiga yttranden och är enligt Andersson (2004:102) en av de vanligaste svordomstyperna. I sådana situationer är det uttryck som *picku mater!* 'mammans fitta' och *mameto tvoje!* 'din mamma' som passar bäst i makedoniskan.

För situationer då man vill uttrycka avsky eller nedvärdera någon eller något, finns ett par användbara bestämningsord att välja på i svenskan. De vanligaste bland dessa är 'vilken', 'den' och 'en sån' som man sätter före själva kraftuttrycket. Man säger till exempel *vilken idiot!* eller *en sån skitstövel* (Andersson, 2004:100). Men om man istället vill rikta känslan mot någon är det vanligt att man bara lägger till *din* framför kraftuttrycket eller att man bara uttrycker själva svordomen, som till exempel *din idiot*, *din fitta* eller *din skitstövel* (Andersson, 2004:100). I sådana

situationer fungerar inte svordomar som *helvete* eller *fan*. På makedoniska gör man samma sak men enligt språkets normer med efterställt pronomen som i *budal eden* 'din idiot'.

Som uttryck för förvåning används ofta *åh fan, det var som fan* eller *herre jävlar* etc. på svenska. Dessa svordomar är speciella eftersom det är intonationen som skvallrar om att de ger uttryck för förvåning. Eftersom många ord och uttryck kan vara dubbeltydiga är det alltså viktigt att veta hur de ska tolkas. När man vill visa förvåning på makedoniska säger man t.ex. *ei majkata* 'åh, mamma' men också bara *vistina?* 'talar du sanning/ jasså?'.

När man värjer sig mot ett påstående eller kanske en anklagelse finns det särskilda uttryck att ta till på svenska. *I helvete heller* och *så fan heller* är två typiska exempel. Hade man däremot sagt *åh fan* eller *jävlar* hade det indikerat förvåning istället och då hade effekten uteblivit (Andersson 2004:101). På makedoniska förnekar man en anklagelse eller liknande genom att vanligtvis säga *ne be* 'nej, fan'.

2.7 Slaviska språk

Många språk som talas i östra Europa och Balkanhalvön tillhör den slaviska språkgruppen. I den ingår makedoniskan. Detta vill jag särskilt nämna eftersom Magnus Ljungs svordomsundersökning (2006) gäller de två största språken i den slaviska språkgruppen, nämligen ryska och polska. Makedoniskan är alltså nära besläktad med dessa språk och de har också det kyrilliska alfabetet gemensamt. Även kulturella släktdrag finns, vilket har betydelse för hur svordomar ser ut och vad de innehåller. De slaviska språkens svordomsbruk är alltså viktigt att ha i åtanke när man tolkar resultatet av enkätundersökningen.

Ryska svordomar uppfattas som grova och detta antas bero på att man kan sätta samman ord och bilda nya svordomar som gör att uttrycket uppfattas som "ännu värre". Ryskans svordomar

kan alltså beskrivas som grundstenar till vilka man lägger olika morfem, t.ex. prefix som *idi u-* eller suffix som *ishte*. Det är just denna kombination med andra ord som gör effekten (Ljung, 2006:172). Ljung (Ibid.) påpekar att ryskan i stort sett saknar svordomar som har samband med religionen men ord som har med sexualitet att göra är desto vanligare. Bland dessa kan nämnas *ebat* 'knulla', *govno* 'skit', *pizda* 'fitta', *xuj* 'kuk', *kurova* 'hora, *job tvojú mat!* 'jag ska knulla din mamma" och *tvojú mat!* 'din mamma' som betraktas som mycket fult. Mammamotivet är dominerande och poängen med det är förstås att anspela på att någons mamma är lösaktig. I DN-artikeln "Kvinnor har rätt till sin egen sexualitet" (2003) påpekar t.ex. Marie Carlshamre följande:

I Sverige använder vi varken könsorgansord eller samlagsord som kraftuttryck. En annan sak som vi saknar i svenska språket är "mamma" som svordom. På många håll - i södra Europa och i slaviska språk, i turkiska, arabiska, kinesiska och japanska - är mammamotivet vanligt, särskilt i kombination med samlagsord.

Ryskan har också ett antal mycket skarpa uttryck för innebörden i *dra åt helvete*. Som exempel kan nämnas *Idi' na xuj* som bokstavligen betyder 'dra till kuken' eller *pososi xuj* - 'sug kuk'. Dessa uttryck, där man uppmanar något att bege sig till ett könsorgan, finns det särskilt många av (Ljung, 2006:178). Det finns också ett stort antal svordomar i ryskan som det medför svårigheter att översätta på grund att både språk och kulturer skiljer sig så mycket åt. Genom att översätta svordomarna bokstavligt kan man dock få en uppfattning om vad de betyder och möjligen kan man med det antyda vilken funktion de fyller i ryskan.

3. Resultat

Från de båda informantgrupperna som deltog i min undersökning fick jag in sammanlagt 28 svar, varav 20 kom från grupp 1 och 18 från grupp 2. Resultaten i tabellen nedan redovisas i fallande frekvensordning. Vid redovisningen av de makedoniska svordomarna anges en bokstavlig översättning till svenska i kolumnen bredvid.

3.1 Resultat från Grupp 1

Svordom	Angivet av antal
<i>Fan</i>	17
<i>Helvete</i>	15
<i>Jävlar</i>	14
<i>Skit</i>	13
<i>Dra åt helvete</i>	12
<i>Fitta</i>	9
<i>Satan</i>	8
<i>idiot</i>	6
<i>Hora</i>	6
<i>Fy fan</i>	5
<i>Mongo/cp/störd</i>	5
<i>kuk</i>	5
<i>Bög</i>	5
<i>Jävla skit</i>	4
<i>Jävla helvete</i>	4
<i>Jävel</i>	4
<i>Fanskap</i>	3
<i>Skithål</i>	3
<i>Piss</i>	3
<i>Hagga</i>	3
<i>Stick och brinn</i>	2
<i>Subba</i>	2
<i>Dumskalle</i>	2
<i>Jävla as</i>	2
<i>Herrejävlar</i>	1
<i>Jävla svin</i>	1

Tabell 1: Tabell över de svenska svordomarna av 20 informanter i grupp 1

Tabell 1 visar de 20 informanternas kunskap om svenska svordomar och totalt uppgavs 154 olika uttryck. Det första man kan utläsa från tabellen är att de allra flesta svordomarna har religiösa motiv. Intressant att se är att ordet *fitta* hamnar högt upp i listan eftersom det brukar framhållas att könsord anses vara tabubelagda. Svordomen *fitta* kan ha litet olika innebörd i olika kontexter. Eftersom svordomen betecknar det kvinnliga könsorganet skulle man kunna tänka sig att det används nedsättande om kvinnor, av män. Inte minst med tanke på att kvinnor börjar ta allt större plats i samhället (Kotsinas 2003:154). Allt vanligare har det dock blivit att inte bara män utan också kvinnor använder ordet som en svordom riktat mot andra kvinnor och på så sätt tillskriver dem en särskild egenskap

(Kotsinas, 2003:166). Den manliga motsvarigheten *kuk* hamnar betydligt längre ner i listan, liksom svordomen *bög* som bara angavs av 5 informanter. Kanske har den nedsättande innebörden i *bög* tonats ner något, men det är också uppenbart att *fitta* är så pass nedsättande att det kan användas för båda könen.

Informanterna uppgav många varianter av svordomarna *satan*, *fanskap* och *jävel* vilket avspeglar sig i tabellen. Orden förekommer både som självständiga svordomar och som ord i fraser: *jävla as*, *jävla skit* och *herre jävlar*. Av 23 angivna svordomar förknippas 13 (det vill säga mer än hälften) med Gud eller djävulen.

3.2 Resultat från Grupp 2

Makedonisk svordom	Svensk översättning	Angivet av antal	Svensk betydelse
<i>Picka ti mater</i>	<i>Din mammas fitta</i>	15	Dra åt helvette
<i>Idi u picku mater</i>	<i>Dra till din mammas fitta</i>	14	Dra åt helvette
<i>(Odi) ebi se</i>	<i>Gå och knulla dig</i>	13	Dra åt helvette
<i>Ke ti ebam mater</i>	<i>Jag ska knulla din mamma</i>	13	Jag ska knulla din mamma
<i>Kopile</i>	<i>Horunge</i>	12	horunge
<i>Peder</i>	<i>Bög</i>	10	bög
<i>Da ti go ebam plemeto</i>	<i>Jag ska knulla din släkt</i>	10	Jag ska knulla din släkt
<i>Kurva</i>	<i>Hora</i>	9	Hora
<i>Mameto tvoje</i>	<i>Din mamma</i>	8	Dina mamma
<i>Ogan da te izgori</i>	<i>Må elden bränna ihjäl dig</i>	8	Dra åt helvette
<i>Picka edna</i>	<i>din fitta</i>	8	din fitta
<i>na majkati pickata</i>	<i>Din mammas fitta</i>	7	din mammas fitta
<i>pusi kur</i>	<i>sug kuk</i>	7	sug kuk
<i>Da te ebam</i>	<i>jag ska knulla dig</i>	6	jag ska knulla dig
<i>Da ti se pluknam vo pickata</i>	<i>Jag ska spotta på din fitta</i>	5	"du är inte värt ett skit"
<i>Odi ebise vgez</i>	<i>Gå och knulla dig i röven</i>	5	Dra åt helvette
<i>Stoko / zver</i>	<i>Djur /odjur</i>	4	djur/odjur
<i>Odi manise</i>	<i>släng dig i väggen</i>	4	Dra åt helvette
<i>Svinjo</i>	<i>ditt svin</i>	3	ditt svin

Tabell 2: Tabell över mest använda svordomar från 18 informanter i Grupp 2

I tabell 2 redovisas resultatet från de 18 informanter som har makedonisk härkomst men som är födda och uppvuxna i Sverige. Totalt kan man se att 161 olika svordomar har uppgivits. De två översta uttrycken är de vanligaste. De refererar till någons mamma och hennes könsorgan. Detta motiv återkommer i olika former hos de svordomar som uppges, vilket framgår av tabellen. På andra plats finns uttrycket *Idi u picku mater* 'dra till din mammas fitta', och längre ner finner man uttrycket *na majkati pickata* 'din mammas fitta' och *mameto tvoje* 'din mamma'.

Många av de svordomar som uppges har alltså mammamotiv, och mamma finns också med i olika sammansättningar – ofta i kombination med knulla. Vanligt är också att man kombinerar *knulla* respektive mamma med annat, t.ex. i uttryck som *odi ebi se, da te ebam, ke ti ebam mater*. Mamma kan också bytas ut mot en annan kvinnlig familjemedlem, t.ex. en syster (Ljung 2006:68), men i denna undersökning var det ingen som nämnde den varianten. Av de svordomar som mina informanter uppgav är det inte heller något som förknippas med mannen, förutom ordet *peder* 'bög'.

En intressant sak att lägga märke till bland svordomarna i tabellen är att endast fem av dem är rena skällsord eller förolämpningar. Man kan inte kalla vem som helst för *kopile* – "horunge". Fyra informanter uppgav ordet *stoko/zver* som betyder 'djur' eller 'odjur'. Dessa är inte särskilt fula men används om någon som anses vara 'dum i huvudet'. Tre informanter uppgav ordet *svinjo* 'svin' som inte heller är fult i sig men som används som tillmäle. Som framgår av tabellen finns där endast ett ord som har med livet efter detta att göra, dvs. elden som brinner i Helvetet, vilket bör vara kännetecknande för språkbruket i kristna länder – *ogan da te izgori*.

3.3 Svordomsmotiv hos Grupp 1

Svordomsmotiv	Antal
Religiösa motivet	11
Satologiska motivet	4
Könsorgansmotivet	2
Samlagsmotivet	0
Sodomimotivet	0
Mammamotivet	0
Övriga motiv	9

Tabell 3: Tabell över svordomsmotiv från de svenska informanternas angivna svordomar

Tabell 3 visar de svordomsmotiv som uppgetts av flest informanter i Grupp 1. Motiven är hämtade från Ljungs indelning av svordomar (Ljung, 2006:62ff) och diskuterades utförligt i avsnitt 2.2. Det religiösa motivet är det allra vanligaste motivet hos de svenska svordomarna i tabellen. I denna kategori förekommer nästan inga svordomar om Gud utan bara om djävulen, och de finns i många olika former och varianter. Detta är ett förväntat resultat, eftersom svenskar oftast använder religiösa motiv, till exempel djävulen, när vi svär (Ljung 2006:64). En informant uppgav *Herre jävlar* där både Gud och djävulen åberopas i en och samma svordom.

Det kan finnas olika skäl till att vi har många varianter av en och samma svordom. En anledning kan vara att man skapar eufemismer av ett förbjudet ord för att mildra innebörden. Bland de angivna svordomarna i Tabell 1 finner man dock inte några sådana.

Till det skatologiska motivet hör fyra varianter av avföringsrelaterade svordomar bland de ord som mina informanter uppgav, nämligen *piss*, *skit*, *jävla skit* och *skithål*. *Skit* förekommer många gånger också som utrop av till exempel irritation, och när något är lite värre än vanligt läggs det gärna till ett *jävla* som extra förstärkning. Även *skit* förekommer när man beskriver personer och det anses då ha en förstärkande funktion – både positiv och negativ. Jämför han är ett *skitdum*/ han är *skitsnäll*. Men när man säger *piss* brukar det vanligtvis bara beteckna något dåligt och negativt som tillexempel *pissdåligt* eller *pissäckligt* (Ljung, 2006:65).

Två ord i min undersökning bygger på könsorgansmotivet, *fitta* och *kuk*, vilka är de vanligaste orden inom denna kategori och som också har en mängd olika varianter. Som tidigare nämnts är dessa svordomar tabubelagda och betraktade som fula men det är inte omöjligt att de kan ha börjat tappa stinget på grund av en ökad användning bland både kvinnor och män (Kotsinas, 2003:154).

Bland svordomarna i Tabell 1 fanns ord som inte passar in i något av de sex motiven som finns i Tabell 3. Dessa ord hamnar i en grupp som kallas för "övriga motiv" eftersom det rör sig om flera olika. Någon sådan grupp finns inte hos Ljung som istället delar in dem i underkategorier (Ljung 2006:62ff) men som jag av utrymmesskäl inte gör. I den kategorin hamnar ord som *hora*, *slyna*, *hagga* och *bög*. Även ord som *mongo*, *cp*, *störd*, *idiot*, *jävla as* och *jävla svin* hamnade i den kategorin på grund av att de saknar självklar motivgrupp. De motiv som inte förekom alls bland svordomarna är samlagsmotivet, sodomimotivet respektive mammamotivet. Anledningen till det är troligen att det är områden som ligger utanför informanternas svordomsbruk.

3.4 Svordomsmotiv från Grupp 2

Svordomsmotiv	Antal motiv från svordomar
Mammamotivet	5
Samlagsmotivet	3
Könsorgansmotivet	3
Det religiösa motivet	1
Sodomimotivet	1
Det skatologiska motivet	0
Övriga motiv	6

Tabell4: Tabell över makedoniska svordomsmotiv hos informanterna angivna i enkäten

Tabell 4 visar de svordomsmotiv som förekommer hos informanterna i Grupp 2 också överensstämmer med det resultat som Ljung redovisar (Ljung, 2006:62ff). Många svordomar kan tillhöra fler än ett motiv eftersom flera av de makedoniska svordomarna består av mer än ett ord och är mer som en fras som kan relatera till flera olika motiv på en och samma gång.

Av de 19 angivna svordomarna är det fem som endast består av ett ord till, till exempel "*kurva*" '*hora*'. Svordomar med religiöst motiv fanns det bara ett enda av i mitt material, och denna svordom handlar inte om Gud utan syftar istället på den andra sidan. *Ogan da ta izgori* betyder alltså 'må elden bränna ihjäl dig', och syftar förstås på helvetet. Tre av de ord som informanterna uppgett anknyter till samlagsmotivet: *odi ebi se* 'gå och knulla dig', *da te ebam* 'jag ska knulla dig', *da ti go ebam plemeto* 'jag ska knulla din släkt'.

Mammamotivet var det populäraste av alla svordomsmotiv i min undersökning. Precis som i ryska språket är *jag ska knulla din mamma* samt *din mamma* populära (Ljung 2006:175). Fraser med mamma finns alltså i olika varianter och även detta motiv genererar en mängd kreativa uttryck. Samlagsmotivet och mammamotivet är två motiv som gränsar till varandra och som ofta förekommer i en och samma svordomsfras och därför är det inte meningsfullt att dela upp dem i olika kategorier.

I mitt material dyker dock tre svordomar med könsorgansmotiv upp, varav två representeras av det kvinnliga. Den tredje svordomen är en uppmaning till att *pusi kur* 'suga kuk' som är det enda uttrycket som syftar på det manliga könet. Det är alltså framförallt det kvinnliga könet som är mest produktivt för svordomar och nedsättande uttryck. Svordomar med övriga motiv är *peder* 'bögg', *stokol zver* 'djur/odjur', *odi manise* 'släng dig i väggen', *svinjo* 'svin' och *kopile* 'horunge'. Variationen bland dessa ord är som synes stor.

Precis som i ryskan har också de makedoniska svordomarna speciella uttryck för att be någon att dra åt helvete på och översätter man dessa till t.ex. svenska kommer översättningen inte ens i närheten av betydelsen på källspråket. Svordomarna som anges i enkäten – *idi u picku mater* 'dra till din mammas fitta' eller *odi manise* 'släng dig i väggen' skulle kunna översättas med dra åt helvete, men innehåller inget ord som syftar på helvetet eller på djävulen (Ljung 2006:178).

3.5 Sammanfattande diskussion av resultat

I Tabell 1 och Tabell 2 visas det övergripande resultatet av de svordomar som informanterna uppgett och som tidigare sammanställts i Tabell 3 och 4. Utifrån den information som mina informanter lämnat kan man se de svordomsmotiv som förekommer och vilka som är de dominerande.

I Tabell 1 och 3 redovisas resultatet hos i Grupp 1, vars vanligaste motiv uppges vara det religiösa motivet. Av de svenska svordomarna var djävulen i olika språkliga skepnader och i olika kombinationer den mest populära. Dessa ord kan även förekomma som adjektivbestämning till andra substantiv som till exempel *jävla* skit, *jävla* as eller *jävla* helvete, och man är mycket kreativ när det gäller sådant eftersom förstärkningsorden ofta används i samband med något irritationsmoment.

Vad man även kunde se var att könsordet *fitta* hamnade högt upp i tabellen hos informanterna. Det kan betyda att ordet är mindre tabu idag än tidigare då det används som tillmäle om både kvinnor och män av både kvinnor och män (se Kotsinas, 2003:158).

I Tabell 2 och Tabell 4, som representeras av informanter med makedonisk härkomst, förekommer det största antalet svordomar med mammamotiv i undersökningen. *Majka* 'mamma' förekommer dock aldrig direkt i uttrycken men hon står ändå för den sexuella aktiviteten och man kan dessutom syfta på henne genom att nämna hennes könsorgan. Samlagsmotivet kan alltså generera nya svordomar eftersom motivet alltid kan kombineras med mamma eller något annat objekt. Att svära åt någons mamma betraktas som en allvarlig företeelse i många kulturer, liksom att kalla någon för *kopile* 'horunge' som indirekt syftar på mammans ärbarhet (Ljung 2006:68). Mammamotivet med eller utan 'horunge' har inte etablerat sig i den svenska svordomsfloran men förutsättningarna kan väntas "förbättras" med hjälp av kulturell påverkan (Ljung 2006:70). Informanterna uppgav tre könsorgansmotivrelaterade svordomar, varav två inbegriper det kvinnliga könsorganet och den tredje syftar på det manliga med uttrycket *sug kuk*. Förutom detta uttryck förekommer även *peder* 'bög'. Dessa två är de enda med "manliga" svordomar som angivits bland uttrycken som redovisas i Tabell 2.

Generellt kan sägas om resultatet hos de två informantgrupperna att det föreligger en viss skillnad i svordomsbruket. De allra vanligast förekommande svordomarna

från informanterna i Grupp 1 (födda i Sverige) var uttryck med religiöst motiv. Detta motiv fanns bara sporadiskt hos Grupp 2 (födda i Makedonien). Det allra mest förekommande motivet hos informanter i Grupp 2 var mammamotivet medan det inte alls nämndes av informanterna i Grupp 1. Grupp 1 angav också ett antal svordomar som kan hänföras till det skatologiska motivet som i flera fall förekom med förstärkningsordet *jävla*. Inga informanter i Grupp 2 uppgav några sådana. Istället uppgav de svordomar förknippade med sodomimotivet vilket Grupp 1 inte gjorde. Båda grupperna uppgav dock svordomar med könsorgansmotiv. Det varierar alltså ganska stort mellan de båda grupperna i fråga om vad man svär om och vad som kan anses vara en svordom.

4. Diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka och jämföra svenska och makedoniska svordomar för att se vilka skillnader och likheter det finns mellan dem. Därför genomförde jag en enkätundersökning hos två grupper av informanter – svenskt ursprung respektive makedoniskt ursprung – som fick uppge vilka svordomar de använder till vardags.

Att uttrycka en åsikt med hjälp av en eller flera svordomar är acceptabelt i vissa sammanhang medan det inte är acceptabelt alls i andra situationer. I de grupper där man känner sig bekväm, där oftast vänner och bekanta ingår, brukar man sällan behöva hålla tillbaka att uttrycka sina åsikter. Men det finns andra tillfällen som inte tillåter att man svär. Vissa personer accepterar inte svordomar i några som helst situationer och menar att svärande är ett tecken på bristande uppfostran. Andra däremot anser att svordomar är viktiga för att man ska kunna ge utlopp för sina innersta känslor. Om det inte funnits fula ord hade vi nog till slut ändå skapat dem eftersom de fyller en funktion när de hjälper oss att bli av med aggressioner (Ibid.). Under medeltiden

till exempel, när det var förbjudet att svära vid Gud, började man istället att svära om djävulen (Andersson, 2004:95). Det visar tydligt att förbud mot svordomar egentligen aldrig har någon effekt och att de troligen alltid kommer att förekomma i språk. Vilka svordomar som är acceptabla kan dock diskuteras.

Precis som allt annat utvecklas språket med tiden och även svordomar tappar till slut stinget. Gamla uttryck som *nedrans*, *attans*, *helsicke*, känns inte särskilt kraftfulla idag medan *fan*, *helvete* och *jävlar* fortfarande verkar vara säkra kort. De verkar ha ett konstant värde även om de inte riktigt kan mäta sig med könsorden *kuk* och *fitta* i vulgaritet och styrka. Likaså kan nya svordomar tillkomma i språket genom kulturell påverkan. Ett sådant exempel är t.ex. ordet *fuck you* från engelskan som anses betyda något i stil med 'dra åt helvete'. Även det spanska *puta* 'hora' förekommer, men om makedoniska svordomar kommer att lämna några spår i svenskan är svårt att säga. Ju fler talare det finns av ett språk desto större möjlighet finns det till språkspridning. Det är ju t.ex. inte helt omöjligt att ordet *kurva* 'hora' i både ryskan och makedoniskan finner sin väg ut i svenskan med tiden.

Ur ett makedoniskt perspektiv kan traditionella, svenska svordomar ofta uppfattas som litet veka och inte särskilt uppfinningsrika med sitt litet blodfattiga, religiösa motiv (se Tabell 3).

Många av de makedoniska svordomarna kombineras ihop, till exempel med mammamotivet och samlagsmotivet, i olika svordomsfraser som *ke ti ja ebam majkata* "jag ska knulla din mamma" och många fler som vi kunde se i Tabell 2. I Tabell 4 kunde man även se att det inte finns någon egentlig variation bland svordomsmotiven. Utifrån tabellerna får man intrycket att makedoniskans svordomar är grövre än de svenska, vilket sannolikt beror att de kan kombineras ihop ganska fritt. Tematiskt bygger de på sexism mammamotivsfascination vilket saknas helt i svenskan.

4.1. Slutreflektion

Makedonien är ett kristet land, troligen lite "mer religiöst" än Sverige, och då kanske man skulle kunna förvänta sig att de religiösa svordomarna skulle vara vanligare i makedoniskan. En förklaring till att makedoniska svordomar i hög grad bygger på mammamotivet istället för på det religiösa motivet kan faktiskt vara mammamotivet i sig själv, fast ur en litet annan synvinkel. Modern, vars förebild är Jesu moder Maria, ska helgas och vördas. En kränkning av hennes ärbarhet är därför ett effektivt kraftuttryck. Det alltid närvarande sexuella motivet i de makedoniska svordomarna kan ha sin förklaring i att sexualitet inte diskuteras öppet i samhället och av den anledningen är svordomar som anspelar på sexualitet är särskilt kraftfulla.

Jag tror att personer som använder svordomar inte reflekterar särskilt mycket över vad de betyder utan tänker mer på vad de själva egentligen menar och att orden ska ha effekt. I Tabell 2, med de makedoniska svordomarna finns frasen *idi u picku mater* 'dra till din mamma fitta', som låter värre än vad innebörden i uttrycket egentligen är, och det används i olika talsituationer för att be någon att dra åt helvete. När man hör någon yttra detta reagerar man oftast på ordens betydelse, eftersom frasen är riktigt vulgär. Svordomar är unika på det sättet att de bidrar med känslofylld intensitet till språket på ett sätt som vanliga ord inte gör. Det kan anses vara ett gott skäl till att man inte ska använda orden offentlig hur som helst. Svordomar är kraftfulla och tabubelagda ord med ett särskilt användningsområde som det gäller att känna till gränserna för. Därför är det svårt att översätta svordomar bokstavligt mellan olika kulturer. Mammamotivet fungerar inte särskilt väl i svenskan och djävulsmotivet kanske inte gör sig så bra i makedoniskan. I den egna kulturkretsen fungerar svordomarna dock ganska bra. Kanske kommer vi i framtiden att se ett större kulturellt utbyte mellan språken än vad

vi tidigare gjort och kanske kommer det att påverka vår syn på främmande och annorlunda kraftuttryck.

5. Litteratur

5.1 Litteratur

Allan, K. & Burrige, Kate. 2006. *Forbidden words*. Cambridge University Press.

Andersson, Lars-Gunnar 2004. *Fult språk: Svordomar, dialekter och annat ont*. Carlsson Bokförlag AB.

Dooling, Richard. 1996. *Blue Streak: Swearing, Free speech and SexualHarassment*. Random House. New York.

Einarsson, Jan. 2004. *Språksociologi*. Lund. Studentlitteratur.

Jay, Timothy 2000. *Why we curse: A Neuro-Psycho-Social theory of Speech*. John Benjamins Publishing Company: Philadelphia.

Kotsinas, Ulla- Britt 2003. *En bok om slang, typ*. Norstedts Akademiska Förlag.

Ljung, Magnus 2006. *Svordomsboken*. Nordstedts Akademiska Förlag.

Carlshamre, Maria 2003. "Kvinnor har rätt till sin egen sexualitet". DN. Hämtat från <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=577&a=109444&previousRenderType=2>

Bellman 1999. "Svära är det svåraste man kan göra". GT, Avdelning: Kul, Illustration: F

5.2 Internetkällor

Nationalencyklopedins ordbok, *Svordom*. Hämtat 2008-11-10 <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/artikel/321287/321287>)

6. Bilagor

6.1 Grupp 1

Enkätundersökning: Svordomsbruk

Namn:

Ålder:

Yrke/ studier nu:

Modersmål:

1. Vad för svenska svordomar använder du i ditt språkbruk?

6.2 Grupp 2

ENKÄTUNDERSÖKNING: Svordomsbruk

Namn:

Ålder:

Yrke/ studier:

Andra språkkunskaper:

1. Vad för makedoniska svordomar använder du när du svär i språket?